

رابطه بین نهایی خواهی با حرمت خود، پیشرفت و انگیزش تحصیلی دانشآموزان

فریدون یزدانی^۱**Relationships between perfectionism with self-esteem, academic achievement and academic motivation, among the students**Fereidoon Yazdani¹**چکیده**

زمینه: متخصصان بر این باورند که نهایی خواهی می‌تواند با بسیاری از خصوصیات روان‌شناسی دیگر آدمی ارتباط داشته باشد. از جمله این متغیرها می‌توان به متغیرهای حرمت خود، انگیزش و پیشرفت تحصیلی اشاره کرد. **هدف:** این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین نهایی خواهی با حرمت خود، پیشرفت و انگیزش تحصیلی دانشآموزان انجام گرفت. **روش:** روش تحقیق در آن توصیفی و از نوع همبستگی بود و جامعه آماری آن شامل تمامی دانشآموزان پایه ششم مدارس ابتدایی شهر فامنین به تعداد ۲۴۵ دانشآموز بود که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ مشغول به تحصیل بودند. برای نمونه‌گیری از روش خوشای تک مرحله‌ای استفاده شد. بر این اساس، تعداد ۱۵۰ دانشآموز (شامل ۹۵ دختر و ۵۷ پسر) بر اساس فرمول حجم نمونه کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) انتخاب شد. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل نسخه ترجمه شده و معتبر شده مقیاس نهایی خواهی هیل، سیاهه حرمت خود کوپراسمیت، و پرسشنامه انگیزش تحصیلی هارتبر بودند. همچنین برای سنجش پیشرفت تحصیلی دانشآموزان از معادل کمی شده نتایج آزمون‌های کیفی ماهانه دانشآموزان استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که بین نهایی خواهی مثبت با حرمت خود و پیشرفت تحصیلی دانشآموزان رابطه مثبت و معنادار و بین نهایی خواهی منفی با حرمت خود و پیشرفت تحصیلی دانشآموزان رابطه منفی و معنادار وجود دارد ($P < 0.05$). همچنین معلوم شد که بین نهایی خواهی منفی با انگیزش تحصیلی درونی و بیرونی به ترتیب رابطه منفی و مثبت معنادار وجود دارد ($P < 0.05$). **نتیجه‌گیری:** به منظور افزایش حرمت خود، انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانشآموزان به ایشان نحوه تمرکز بر جنبه‌های مثبت نهایی خواهی آموزش داده شود. **واژه کلیدی‌ها:** حرمت خود، انگیزش تحصیلی، پیشرفت تحصیلی، نهایی خواهی، دانشآموزان ابتدایی

Background: specialists believes that the perfectionism can be related to much psychological traits of human beings; such as self-esteem, academic achievement and academic motivation variables. **Aim:** the main purpose of this research was to determine the relationships between perfectionism with self-esteem, academic achievement and academic motivation, among the elementary students of Famenin city, between the academic years of 2017-2018. **Method:** the research method was descriptive, kind of correlational base. The statistical population of it include all sixth grade elementary students of Famenin city. The total number of this students were 245 people. So, in terms of one-phase cluster sampling method, 150 individual (including 95 female and 57 male) were selected based on the Krejcie & Morgan (1970) formula. The instruments were the valid and reliable scales (the Persian copy): the Scale of Hill's Perfectionism, Harter's Academic Motivation questionnaire, and also Coopersmith's Self-Esteem Inventory. Also for assessing the academic achievement of the students, the scours of their midterm were used. **Results:** the results showed that there are significant and positive relationship between the students' positive perfectionism with self-esteem and academic achievement and significant and negative relation between the negative perfectionism with self-esteem and academic achievement ($P < 0.05$). Also there are respectively a positive and negative significant relationships between the positive perfectionism with intrinsic and extrinsic academic motivation; and a negative and positive significant relationships between the negative perfectionism with intrinsic and extrinsic academic motivation ($P < 0.05$). **Conclusions:** inorder to increase the students' self-esteem, academic achievement and academic motivation, we must learn them to concentrate upon the positive aspects of perfectionism.

Key words: perfectionism, self-esteem, academic achievement, elementary students.

Corresponding Author: f-yazdani@pnu.ac.ir

^۱. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، همدان، ایران (نویسنده مسئول)

^۱. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, University of Payame Noor, Hamedan, Iran (Corresponding Author)

مقدمه

بیان داشت که حرمت خود مهم‌ترین زیربنا برای شکل‌گیری سلامت روانی، عاطفی و اجتماعی افراد است (شهبازی و وزینی، ۱۳۹۲). حرمت خود مؤلفه‌ای است که تحت تأثیر محیط آموزشی قرار دارد و وجود آن بر همه سطوح زندگی اثرگذار است. در واقع، حرمت خود مفهومی بسیار کلی است که نسبت به اعتماد به نفس اهمیت بسیار زیادتری دارد. به عنوان مثال کودکی ممکن است در زمینه‌های مختلف ورزشی، تحصیلی و... موقیت‌های زیادی داشته باشد، اما در نهایت حس خوبی نسبت به خود نداشته باشد و از خود راضی و خشنود نباشد. بنابراین، اعتماد به نفس به کار وی نمی‌آید. اما، افرادی که حرمت خود بالایی دارند برای خود و دیگران ارزش و احترام زیادی قائل هستند در زمینه‌هایی که نیاز دارند، اعتماد به نفس کافی نیز دارند (اکبری‌شاپیه، مهرابی‌زاده هنرمند، زارع‌زادگان، احمدیان، عیدی‌بایگی، ۱۳۹۱).

بررسی این که نهایی خواهی (و به ویژه نهایی خواهی مثبت و منفی) چه رابطه‌ای می‌تواند با حرمت خود داشت. تحقیقات نشان از آن دارند که افزایش حرمت خود، احساس توانمندی و ارزشمندی را در دانش‌آموzan احیا می‌کند. در واقع، می‌توان بیان داشت که میل به نهایی خواهی مثبت در افزایش حرمت خود و به تبع آن تغییرات مثبتی همچون بهبود پیشرفت تحصیلی و افزایش تلاش برای کسب موقیت، اعتماد به نفس و لذت‌بردن از تعامل و ارتباط با دیگران را در دانش‌آموzan بیدار می‌کند. یافته‌های پژوهشی نشان داده‌اند که نهایی خواهی مثبت با حرمت خود بالاتر و نهایی خواهی منفی با حرمت خود پایین‌تر ارتباط دارد (اسلمی، خیر و هاشمی، ۱۳۹۲). در همین راستا، مددی، کلاتبری، صمدزاده، و کیخایی‌فرزانه (۲۰۱۱) در پژوهشی معلوم می‌کنند که بین حرمت خود و بعد نهایی خواهی منفی رابطه منفی و معنادار وجود داشته است. همچنین حج‌لو، صبحی قراملکی و محمدی (۱۳۹۲) در پژوهشی مشخص می‌کنند که افراد دارای نهایی خواهی سالم در مقایسه با افراد دارای نهایی خواهی ناسالم احساس حرمت خود بالاتری پس از مداخله داشته‌اند. خسروپور و نیکویی (۱۳۹۳) هم در پژوهشی نشان می‌دهند که بین عملکرد تحصیلی دانشجویان با نهایی خواهی، انگیزش پیشرفت، حرمت خود آنها رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و این متغیرها بر روی هم ۳۱

نهایی خواهی^۱ یکی از سازه‌های شخصیتی می‌باشد که نقش مهمی را در سازش یافتنگی افراد ایفا می‌نماید. نهایی خواهی عبارت است از گرایش فرد به داشتن مجموعه‌ای از معیارهای بالای افراطی و اهداف بلندپروازانه و جاه طلبانه و تلاش افراطی برای رسیدن به این اهداف و معیارهای بسیار بالا برای عملکرد، همراه با خود ارزشیابی‌های انتقادی و افراطی و عدم اعتماد به نفس (هویت و فلت، ۱۹۹۰). معمولاً زندگی افراد کمال‌گرا در یک سلسله باید ها و نباید ها خلاصه می‌شود. آنان باید در هر کاری به حد کمال برسند و به بهترین شیوه آن را انجام دهند و گرنه راضی نخواهند شد و نرسیدن به کمال آنها را دچار اضطراب، افسردگی و احساس گناه شدید می‌کند (آرمین، سهرابی، و کاظمی، ۱۳۹۰). اما، نهایی خواهی لزوماً به عنوان یک عامل منفی شناخته نشده است، بلکه به عنوان عاملی که می‌تواند پیامدهای مثبت و مفیدی نیز داشته باشد، مطرح است. گرایش طبیعی افراد در جهت حرکت به سمت تحقق توانایی‌های بالقوه خودشان است؛ هرچند ممکن است در این راه با برخی موانع محیطی و اجتماعی روبرو شوند. البته رسیدن به کمال و شکوفا ساختن استعدادها و توانایی‌های نهفته و بالقوه فرد به خودی خود بسیار ارزشمند است و در این وادی نهایی خواهی امری مثبت و پسندیده است (میرشکاری و سعادت‌مند، ۱۳۹۴). بنابراین، باید گفت که بی‌تردید نهایی خواهی یکی از ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد که می‌تواند هم سازنده، مفید و مثبت باشد و هم عصبی و کژگش. پژوهش و نظریه‌پردازی پیرامون نهایی خواهی طی سه دهه گذشته روند روبرو شدی داشته است (یوسف‌زاده، یعقوبی و رشیدی، ۱۳۹۱). بر مبنای همین پژوهش‌ها، متخصصان بر این باورند که نهایی خواهی می‌تواند با بسیاری از خصوصیات روان‌شناختی دیگر آدمی ارتباط داشته باشد. از جمله این متغیرها در محیط آموزشگاه می‌توان به متغیرهای حرمت خود^۲، انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی اشاره کرد.

حرمت خود عبارت است از آن‌چه که ما در مورد خودمان فکر می‌کنیم، ویژگی‌هایی از خودمان که با دیگران مقایسه می‌کنیم و همچنین توانایی‌مان برای رسیدن به نتیجه‌ای قابل قبول در مورد مسائلی که مهم می‌دانیم (یوسف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱). می‌توان

³. self-esteem

1. perfectionism

2. Hewitt & Flett

تمام مقیاس‌های انگیزش درونی همبستگی مثبت و معنادار و بین نهایی خواهی بهنجار (مثبت) با تمام مقیاس‌های انگیزش بیرونی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. آنها همچنین مشخص می‌کنند که بین نهایی خواهی نابهنجار (منفی) و تمام مقیاس‌های انگیزش درونی رابطه همبستگی منفی و معنادار و بین نهایی خواهی منفی و تمام مقیاس‌های انگیزش بیرونی رابطه مثبت وجود دارد. رم^۳ (۲۰۰۵) نیز در پژوهشی نشان می‌دهد که نهایی خواهی مثبت رابطه مثبت و معنادار با پیشرفت تحصیلی بالا، انگیزش پیشرفت بالا، ویژگی‌های شخصیتی مثبت، و استفاده کارآمد از راهبردهای سازش‌پذیری دارد.

انگیزش تحصیلی یکی از ملزمات یادگیری به حساب می‌آید و چیزی است که به رفتار شدت و جهت می‌بخشد و در حفظ تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. در واقع انگیزش آن چیزی است که به یادگیرنده انرژی می‌دهد و فعالیت‌های او را هدایت می‌کند (نصری، تیموری، حمیدی‌مجلح، ۱۳۹۲). بدیهی است پیدا کردن جهت و شدت رابطه بین انواع نهایی خواهی (مثبت و منفی) با انگیزش تحصیلی دانش‌آموzan نیز از اهمیت و فواید کاربردی و پژوهشی کافی برخوردار است.

از موضوعات دیگری که می‌توان با نگاه به نهایی خواهی به بررسی آن پرداخت، پیشرفت تحصیلی می‌باشد. میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموzan در همه نظام‌های تعلیم و تربیت جهان یکی از شاخص‌های موفقیت در فعالیت‌های علمی است (عبدی‌نی، ۱۳۹۵). پیشرفت تحصیلی در نظام آموزشی معمولاً به معنای کسب نمرات و درجات تحصیلی مطلوب و پیشرفت از یک دوره به دوره تحصیلی بالاتر است. پیشرفت تحصیلی از مسائل مهمی است که محور بسیاری از پژوهش‌های آموزشی و روانشناسی قرار دارد و به توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشگاهی اطلاق می‌شود که از طریق آزمون‌های معلم-ساخته^۴ و گاهی هم از طریق آزمون‌های فراگیر و استانداردشده^۵ اندازه‌گیری می‌شود (نویدی، ۱۳۸۲).

بررسی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموzan یکی از مسائل اساسی در ارتقای کیفیت آموزش است، چون امروزه هدف اصلی تعلیم و تربیت، ایجاد تغییر نه تنها صرفاً در میزان دانش افراد است، بلکه همچنین تغییر در گسترش توانایی‌ها و ارتقاء توانش‌های آنها است

4. teacher-made tests

5. standardized tests

در صد پراکنش نمرات عملکرد تحصیلی دانشجویان را تبیین می‌کنند. باقرزاده (۱۳۹۶) نیز در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود مشخص می‌کند که بین یکی از مؤلفه‌های نهایی خواهی والدین به نام نهایی خواهی خویشن-مدار با حرمت خود فرزندان آنها رابطه مثبت و معنادار وجود دارد، اما در دیگر مؤلفه‌های نهایی خواهی والدین با حرمت خود فرزندان رابطه معناداری یافت نمی‌کند. علاوه بر موارد بالا ترامپتر و واتسون و اویلر^۱ (۲۰۰۶) نیز در بررسی رابطه نهایی خواهی و حرمت خود در دانش‌آموzan به این نتیجه رسیدند که حرمت خود به فرد کمک می‌کند که صرف نظر از موفقیت یا شکست، به خود احترام بگذارد و این امر با نهایی خواهی مثبت هماهنگ است، در حالی که نهایی خواهی منفی با خودانتقادگری و کاهش حرمت خود ارتباط دارد.

از دیگر عواملی که پیش‌بینی می‌شود با نهایی خواهی افراد در محیط آموزشگاه ارتباط داشته باشند، متغیر انگیزش تحصیلی است. انگیزش را به نیروی پیش‌ران ارگانیزم در جهت رسیدن به اهداف تشییه می‌کنند. نیروی انگیزشی هر فرد به سوی رشد و خودشکوفایی است. انگیزش تحصیلی به فرآیندهای درونی گفته می‌شود که فعالیت‌ها را تحریک می‌کنند و با هدف دستیابی به دستاوردهای تحصیلی خاص تداوم می‌یابند (نعمت طاووسی، ۱۳۹۶). همه افراد نیاز دارند که توانایی‌های بالقوه خود را تا بالاترین اندازه ممکن شکوفا کنند و به رشدی فراتر از رشد کتونی خود دست یابند. افرادی که از انگیزش تحصیلی کافی برخوردارند، برای کسب موفقیت تلاش و کوشش بیشتری از خود نشان می‌دهند و در نتیجه به پیشرفت بالاتری در تحصیل دست پیدا می‌کنند. وقتی در نظام آموزشی مشکلاتی همچون افت تحصیلی رُخ می‌دهد، از انگیزش یادگیرنده، به عنوان یکی از علل مهم یاد می‌شود. در کاربردهای آموزشی انگیزش، به تعابیر مختلفی از قبیل انگیزش تحصیلی یا انگیزش یادگیری برخورد می‌کنیم و صاحب‌نظران منبع این انگیزش را گاهی درونی و گاهی بیرونی می‌دانند (کلارک، ۲۰۱۰). در رابطه با همبستگی میان نهایی خواهی و انگیزش تحصیلی، پژوهش‌ها نشان از رابطه معنادار میان این دو متغیر دارند. برای مثال: شیخ‌اسمعیلی و کریمی (۱۳۹۶) در پژوهشی نشان می‌دهند که بین نهایی خواهی بهنجار (مثبت) با

1. Trumpeter, Watson, & O'Leary

2. Clarke

3. Ram

اجرای طرح‌های پژوهشی وسیع‌تر و کامل‌تر در این حوزه باشد. به هر روی، با توجه به آن که پژوهش‌های کافی و وافی پیرامون رابطهٔ انواع نهایی خواهی (مثبت و منفی) با متغیرهای حرمت خود، انگیزش و پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان ابتدایی صورت نگرفته است و نیز با توجه به آن که نتایج پژوهش‌های حاصله نیز گاهی با هم در تنافض هستند؛ بنابراین، در این پژوهش به دنبال آن هستیم تا به تبیین رابطهٔ بین نهایی خواهی با حرمت خود، انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایهٔ ششم ابتدایی پردازیم.

فرضیه‌ها

- بر این اساس، فرضیه‌های این تحقیق شامل موارد زیر هستند:
- بین نهایی خواهی بهنجار و نابهنجار (مثبت و منفی) با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
  - بین نهایی خواهی بهنجار و نابهنجار (مثبت و منفی) با حرمت خود دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
  - بین نهایی خواهی بهنجار و نابهنجار (مثبت و منفی) با انگیزش تحصیلی درونی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
  - بین نهایی خواهی بهنجار و نابهنجار (مثبت و منفی) با انگیزش تحصیلی بیرونی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

روش

این پژوهش از نوع تحقیقات کمی است و به لحاظ هدف پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی به حساب می‌آید. و به لحاظ روش گردآوری داده‌ها تحقیقی توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش را تمامی دانش‌آموزان پایهٔ ششم دورهٔ ابتدایی شهر فامین تشکیل می‌دهند که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ در مدارس ابتدایی این شهر مشغول به تحصیل بوده‌اند. تعداد کل این دانش‌آموزان بر اساس آمار تهیه شده از اداره آموزش و پرورش شهرستان فامین ۲۴۵ دانش‌آموز بوده که شامل ۱۳۳ دختر و ۱۱۲ پسر می‌شده‌اند. حجم نمونه بر اساس جدول حجم نمونه کرجی و مورگان^۳ (۱۹۷۰) ۱۵۰ دانش‌آموز تعیین شد. ضمناً برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری خوش‌های تک مرحله‌ای استفاده کردیم. به این معنا که ابتدا نام تمامی مدارس دخترانه و پسرانه ابتدایی شهر فامین که دارای دانش‌آموز پایهٔ ششم بودند را از اداره آموزش و پرورش

(کورا و آل‌حبیشی^۱، ۲۰۱۴). در مرور بر ادبیات پژوهشی موجود می‌بینیم که بین متغیر نهایی خواهی و پیشرفت تحصیلی همبستگی وجود دارد. برای نمونه بخشی شورجانی (۱۳۸۸) در پژوهشی نشان می‌دهد که بین متغیر نهایی خواهی با متغیرهای افسردگی و عملکرد تحصیلی به ترتیب همبستگی مثبت و منفی معنی دار وجود دارد. روح‌افزا، افشار، صادقی، سلیمانی، سعادتی، متین‌پور، و اسداللهی (۲۰۱۰) نیز در پژوهشی مشخص می‌کنند که نهایی خواهی مثبت و منفی به ترتیب پیش‌بینی کننده‌های معنادار برای پیشرفت تحصیلی به ترتیب بالا و پایین هستند. پیش‌قدم و آخوندپور (۲۰۱۱) هم در پژوهشی نشان می‌دهند که بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، با میزان نهایی خواهی شان رابطه منفی و معنادار وجود دارد. همچنین کلوسون و بوتی‌لیر^۲ (۲۰۱۷) در پژوهشی نشان می‌دهند که در بین دانشجویان ممتاز، نهایی خواهی با مشغولیت تحصیلی آنها رابطه مثبت و معنادار دارد. اما، نهایی خواهی با اهمال کاری در بین این دانشجویان رابطه منفی و معنادار داشته است.

مسئلهٔ پیشرفت تحصیلی در مدارس از جمله مسائلی است که ذهن رهبران و مدیران جامعه و در نتیجه محققان را به خود جلب کرده است. این که چه عواملی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، یا سهم و مشارکت هر عامل چه اندازه است، همواره از حیطه‌های مورد علاقهٔ پژوهشگران تربیتی و حتی روانشناسان تربیتی بوده است (ربیعی‌نژاد، کجلاف، مظاہری، طالبی و عابدی، ۱۳۹۵).

از آنجا که داشتن حرمت خود، انگیزش و پیشرفت تحصیلی بالا از نتایج مهم فعالیت‌ها و تلاش‌های آموزشی است، شناسایی هر عامل یا متغیری که بتواند نقشی در پیش‌بینی یا ایجاد تغییر مثبت در مقدار و کیفیت این متغیرها (حرمت خود، انگیزش و پیشرفت تحصیلی) داشته باشد، از اهمیت و ضرورت کافی برخوردار است. زیرا، با شناسایی و تبیین عامل‌ها یا متغیرهای مرتبط با این بروندادهای ارزشمند می‌توانیم زمینه تغییر یا افزایش در آنها را فراهم آوریم و به کارگزاران نظام تعلیم و تربیت نشان دهیم که چگونه می‌توانند با تغییر در متغیر پیش‌بین (نهایی خواهی)، کیفیت و کمیت این بروندادها را دستخوش تغییرات بھینه قرار دهند. علاوه بر این، نتایج این چنین پژوهشی می‌توانند زمینه طرح موضوعات و فرضیه‌های پژوهشی دیگر را برای پژوهشگران علاقه‌مند در این حوزه فراهم آورد و زمینه‌ساز

³. Krejcie and Morgan

1. Koura & Al-Hebaishi

2. Closson & Boutilier

گرفته بودند. عامل‌های مثبت شامل عامل‌های: "نظم و سازماندهی"، "هدفمندی"، "تلاش برای عالی بودن"، و "استانداردهای عالی برای دیگران" را شامل می‌شد و عامل‌های منفی شامل عامل‌های: "بیاز به تأیید"، "تمرکز بر اشتباهات"، "ادراک فشار از سوی والدین" و "نشخوار فکری" را شامل می‌شده است.

نسخه مورد استفاده در این پژوهش برگرفته از پژوهش جمشیدی، حسین‌چاری، حقیقت و رزمی (۱۳۸۸) بوده است. جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان "اعتباریابی مقیاس جدید نهایی خواهی"^۳، مقیاس ۵۹ گویه‌ای هیل و همکاران (۲۰۰۴) را بر روی دانشآموzan شهر شیراز اجرا و درستی سازه^۴ و درستی هم‌گرایی^۵ آن را محاسبه و مورد تأیید قرار می‌دهند. همچنین میزان قابلیت اعتماد آن را با استفاده از آزمون الفای کرونباخ محاسبه و مورد تأیید قرار می‌دهند. تحلیل عاملی مقیاس از سوی جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) منجر به کاهش مقیاس از ۵۹ گویه به ۵۱ گویه و در برگیرنده ۶ عامل (شامل ۳ عامل سازگار و ۳ عامل ناسازگار) می‌شود. گویه‌های حذف شده در پژوهش جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) شامل گویه‌های ۱۶، ۱۸، ۲۷، ۳۱، ۳۵، ۳۸، ۴۸، ۵۵ بوده است. عامل‌های سازگار در پژوهش جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) شامل "تلاش برای عالی بودن"، "هدفمندی" و "نظم و سازماندهی" و عامل‌های ناسازگار شامل "استانداردهای بالا برای دیگران" ادراک فشار از سوی والدین" و "تلقی منفی از خود" می‌شود. در جدول زیر گویه‌های مربوط به سنجش هر یک از عامل‌های منفی و مثبت در مطالعه جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) آمده است.

جدول ۲. عامل‌های استخراج شده و گویه‌های مربوطه در تحلیل عامل اکتشافی جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) برای مقیاس نهایی خواهی هیل	
گویه‌های سنجش کننده	نوع عامل
۴۱، ۳۹، ۳۳، ۲۵، ۲۱	تلاش برای عالی بودن
۵۲، ۴۵، ۳۷، ۲۹، ۲۱، ۱۷، ۱۳، ۹، ۵	هدفمندی
۵۶، ۵۱، ۴۴، ۳۶، ۳۴، ۲۸، ۲۰، ۱۲، ۴	نظم و سازماندهی (سازگار)
۵۰، ۴۳، ۱۹، ۱۱، ۳	استانداردهای عالی برای دیگران
۵۸، ۵۴، ۴۷، ۲۳، ۱۵، ۷	ادراک فشار از سوی والدین (ناسازگار)

گویه‌ها در این پرسشنامه بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت به صورت کاملاً موافق = ۵، تاحدی موافق = ۴، نه موافق نه مخالف = ۳، تا حدی مخالف = ۲، کاملاً مخالف = ۱ نمره‌گذاری می‌شوند.

³. convergent validity

اخذ و سپس بر اساس حجم افراد موجود در این مدارس، یک یا دو مدرسه را به عنوان خوش‌انتخاب کردیم. سپس، تمامی دانشآموzan پایه ششم مدارس منتخب را در مطالعه شرکت دادیم. بر این اساس، ۱۵۰ دانشآموز (شامل ۹۵ دختر و ۵۷ پسر) را که در ۴ مدرسه و ۶ کلاس از مدارس شهر فامین مشغول به تحصیل بودند را انتخاب و مورد مطالعه قرار دادیم. لیکن، در مدرسه زینیه ۲ دانشآموز در کلاس حضور نداشتند، بنابراین تعداد نمونه به ۱۴۸ نفر کاهش یافت. در جدول زیر تعداد نمونه‌های انتخاب شده از مدارس منتخب آمده است:

جدول ۱. تعداد نمونه‌های منتخب از مدارس انتخاب شده در نمونه‌گیری خوش‌ای					
نام مدرسه	انتخاب شده در مرحله اول	تعداد دانشآموز در پایه ششم	تعداد غایبین	تعداد کلاس	تعداد
حضرت ابوالفضل	بلی	۲۵	۱	کلاس	.
زینیه شهد جواد	بلی	۵۳	۲	کلاس	۲
نقدي	بلی	۴۰	۲	کلاس	.
امام خميني آبان	بلی	۳۲	۱	کلاس	.
عصمتیه	خیر	۳۰	۱	کلاس	۱
ناصری	خیر	۳۰	۱	کلاس	.
مجموع			۲۴۵	۹	۱۴۸

ابزار

برای گردآوری داده‌های مربوط به سه متغیر از متغیرهای مورد مطالعه، از نسخه ترجمه شده سه مقیاس به نام‌های پرسشنامه نهایی خواهی هیل، هولسمن، فور و کیلر، ویست و کنדי^۱ (۲۰۰۴)، پرسشنامه حرمت خود کوپراسمیت (۱۹۶۷) و پرسشنامه انگیزش تحصیلی هارت (۱۹۸۱) استفاده شد. همچنین جهت سنجش پیشرفت تحصیلی دانشآموzan، نتایج کیفی آزمون نیمسال دوم آن‌ها به کمیت تبدیل و مورد استفاده قرار دادیم. در ادامه هر یک از این‌ها معرفی می‌شوند:

مقیاس سنجش نهایی خواهی: جهت سنجش متغیر نهایی خواهی از نسخه ترجمه شده و معتبر شده نهایی خواهی تهیه شده توسط هیل و همکاران (۲۰۰۴) استفاده شد. هیل و همکاران (۲۰۰۴) برای این مقیاس ۴ عامل سازگار (مثبت) و ۴ عامل ناسازگار (منفی) در نظر

¹. Hill, Huelsman, Furr, Kibler, Vicente, & Kennedy

². construct validity

بحرانی (۱۳۸۸) استفاده شده است. بحربانی در یک مطالعه که بر روی یک نمونه ۱۹۸ نفری از دانشآموزان دوره راهنمایی شهر شیراز انجام داد، درستی ابزار را به شیوه همسانی درونی مورد بررسی و به تأیید رساند. بر این اساس میزان همسانی درونی مقیاس از طریق همبستگی گوییها با نمره کل آزمون را در دامنه‌ای بین ۰/۳۰ تا ۰/۷۸ محاسبه می‌کند. همچنین برای سنجش قابلیت اعتماد آزمون یادشده از دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی^۱ استفاده می‌کند. که نتایج هر دو آزمون بیان گر قابلیت اعتماد مناسب و مقبول مقیاس یادشده است. در جدول زیر مقادیر ضرایب برآورده شده برای پاره‌مقیاس‌های آزمون انگیزش تحصیلی هارتر که در مطالعه بحربانی (۱۳۸۸) انجام شده، آمده است:

مجموع نمرات دانشآموز در عامل‌های مثبت، نمایان گر نمره نهایی خواهی سازگار و مجموع نمرات دانشآموز در عامل‌های منفی، نشان گر نمره نهایی خواهی ناسازگار او است. جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) در تحلیل عاملی اکتشافی خود مشخص می‌سازند که ابعاد نهایی خواهی مثبت و منفی به ترتیب قادر به تبیین ۳۲/۶۷ و ۲۷/۳ درصد از واریانس نمرات کل آزمون هستند.

مقیاس سنجش انگیزش تحصیلی: برای سنجش انگیزش تحصیلی دانشآموزان از مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر (۱۹۸۰، ۱۹۸۱) استفاده شد. پرسشنامه انگیزش تحصیلی هارتر شامل ۳۳ گویه است که به منظور سنجش انگیزش تحصیلی دانشآموزان دوره‌های مختلف تحصیلی از ابتدایی گرفته تا متوسطه مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این پژوهش از نسخه فارسی مورد استفاده در مطالعه

جدول ۲. قابلیت اعتماد برآورده شده برای مقیاس کوتاه شده نهایی خواهی در مطالعه جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸)								
نوع ضربی (تعداد گویه)	انگیزش درونی (۱۷ گویه)	انگیزش بیرونی (۱۶ گویه)	خوش‌آیندی معلم (۴ گویه)	وابستگی به قضاوت معلم (۶ گویه)	چیرگی مستقلانه (۵ گویه)	کنجدکاوی (۶ گویه)	ترجیح کار آسان (۶ گویه)	کشاکش
۰/۸۱	۰/۷۰	۰/۶۵	۰/۶۳	۰/۶۷	۰/۶۷	۰/۶۱	۰/۶۹	۰/۸۵
۰/۷۹	۰/۶۸	۰/۶۲	۰/۷۲	۰/۶۳	۰/۶۳	۰/۷۵	۰/۷۲	۰/۸۶

ضعیف، کسب نمره بین ۹۹ تا ۶۶ نشان گر انگیزش تحصیلی متوسط و کسب نمره بالاتر از ۹۹ بیان گر انگیزش تحصیلی بالا است. همچنین مجموع نمرات دانشآموز در گویه‌های مربوط به عامل انگیزش درونی، میزان انگیزش درونی و مجموع نمرات دانشآموز در گویه‌های مربوط به عامل انگیزش بیرونی، میزان انگیزش بیرونی او را نشان می‌دهد. مجموع نمرات دانشآموز در هر یک از خردۀ مقیاس‌ها (خوش‌آیندی معلم، وابستگی معلم، کار آسان، چیرگی مستقلانه، کنجدکاوی، و کشاکش) میزان نمره او را در هر خردۀ مقیاس نشان می‌دهد. خردۀ مقیاس‌های "چیرگی مستقلانه"، "کنجدکاوی"، و "کشاکش" بر روی هم انگیزش درونی را می‌سنجند و خردۀ مقیاس‌های "خوش‌آیندی معلم"، "وابستگی معلم" و "کار آسان" بر روی هم میزان انگیزش بیرونی را مورد سنجش قرار می‌دهند.

مقیاس حرمت خود: به منظور سنجش حرمت خود دانشآموزان

مقیاس اولیه تهیه شده توسط هارتر (۱۹۸۰، ۱۹۸۱) انگیزش تحصیلی درونی و بیرونی دانشآموز را با سؤال‌هایی می‌سنجید که پاسخ دانشآموز را در یکی از دو قطب انگیزش درونی یا بیرونی قرار می‌داد، لیکن از آنجا که در بسیاری از موضوع‌های تحصیلی انگیزه‌های بیرونی و درونی هر دو با هم نقش دارند، لپر، کورپوس و ایونگر^۲ (۲۰۰۵)، به نقل از بحربانی، (۱۳۸۸) مقیاس هارتر را به شکل مقیاس‌های معمول درآورده که هر سؤال تنها یکی از دلایل انگیزش درونی و بیرونی را مورد سنجش قرار دهد. بحربانی (۱۳۸۸) در مطالعه خود از نسخه ترجمه شده لپر و همکاران (۲۰۰۵) استفاده کرده است. در مقیاس معتبر شده بحربانی (۱۳۸۸) هر گویه در یک مقیاس ۵ گزینه‌ای در طیف لیکرت، (به ترتیب شامل: هیچ وقت = ۱؛ بندرت = ۲؛ گاهی = ۳؛ اکثر اوقات = ۴؛ تقریباً همیشه = ۵)، نمره گذاری می‌شود. ضمناً نمره گذاری در گویه‌های ۳، ۴، ۵، ۶، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۶، ۱۹، ۲۱، ۲۲، و ۳۱ بر عکس است. مجموع نمرات دانشآموز در کل پرسشنامه نمایان گر میزان انگیزش تحصیلی کلی او است. بر این اساس، کسب نمره بین ۳۳ تا ۶۶ معرف میزان انگیزش تحصیلی

². Lapper, Corpus & Iyengar

۱. test-retest

تحصیلی دانشآموزان از نتایج کیفی آزمون ماهانه آنها استفاده شد. بر این اساس میانگین نتایج کیفی آزمون اسفندهای این دانشآموزان، به نتایج کمی تبدیل و سپس مورد استفاده قرار گرفتند. در جدول مقابل نحوه تبدیل نتایج آزمون‌های کیفی به کمی آمده است.

جدول ۵. نحوه تبدیل نتایج کیفی پیشرفت تحصیلی دانشآموزان پایه ششم به نتایج کمی		
سطوح پیشرفت در سنجش کمی	معادل کمی پیشرفت تحصیلی	حد وسط
نیاز به تلاش بیشتر	نمره‌های زیر ۱۰	۷
قابل قبول	نمره‌های بین ۱۰-۱۳	۱۲
متوسط	نمره‌های بین ۱۳-۱۶	۱۵
خوب	نمره‌های بین ۱۶-۱۸	۱۷
خوب (بسیار خوب)	نمره‌های بین ۱۸-۲۰	۱۹

داده‌ها و یافته‌ها

قبل از آزمون فرضیه‌های پژوهش ابتدا باید با استفاده از آزمون کلوموگروف-اسمیرنوف به بررسی توزیع داده‌های متغیرهای پژوهش پردازیم. به جدول زیر نگاه کنید:

جدول ۶. بررسی وضعیت بهنجاری توزیع داده‌های متغیرهای تحت مطالعه			
متغیرها	تعداد	آماره کلوموگروف-اسمیرنوف	معناداری
نهایی خواهی منفی	۱۴۸	۴/۹۱	۰/۰۱
نهایی خواهی مثبت	۱۴۸	۲/۵۵	۰/۰۱
انگیزش تحصیلی کلی	۱۴۸	۲/۳۸	۰/۰۱
انگیزش درونی	۱۴۸	۲/۳۹	۰/۰۱
انگیزش بیرونی	۱۴۸	۵/۲۴	۰/۰۱
پیشرفت تحصیلی	۱۴۸	۴/۱۷	۰/۰۱
حرمت خود	۱۴۸	۲/۶۸	۰/۰۱

همان گونه که از جدول ۶ استنباط می‌شود، خروجی آزمون کلوموگروف-اسمیرنوف برای تمامی متغیرهای پژوهش معنادار است ($P < 0.05$). این به این معنی است که داده‌های مورد نظر از توزیع بهنجاری برخوردار نیستند. بنابراین، برای آزمون فرضیه‌های پژوهش باید از آمارهای ناپارامتری استفاده کرد. بنابراین برای آزمون تمامی فرضیه‌های پژوهش از ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شده است.

فرضیه اول پژوهش: «بین نهایی خواهی مثبت و منفی با پیشرفت تحصیلی دانشآموزان رابطه وجود دارد». به جدول ۷ نگاه کنید:

از پرسشنامه حرمت خود^۱ کوپراسمیت که شامل ۵۸ گویه است استفاده شد. این پرسشنامه در واقع، احساسات، عقاید یا واکنش‌های فرد را توصیف می‌کند و آزمودنی باید به گویه‌های آن با علامت گذاری در دو خانه «به من شبیه است (بلی)» یا «به من شبیه نیست (خبر)» پاسخ دهد (امانی، ۱۳۹۴). نمرات خردۀ مقیاس‌ها و همچنین نمرۀ کلی، امکان مشخص کردن زمینه‌ای را که در آن افراد واحد تصویر مثبتی از خود است را فراهم می‌سازد (کوپراسمیت، ۱۹۶۷). حداقل نمره کل حرمت خود برابر ۵۰ است (امانی، ۱۳۹۴) بررسی‌ها در ایران و خارج از ایران بیان گر آن است که این آزمون از درستی و قابلیت اعتماد قابل قبولی برخوردار است. هرز و گولن^۲ (۱۹۹۹) ضریب آلفای کرونباخ $\alpha = 0.88$ را برای این آزمون گزارش کرده‌اند که نشان می‌دهد آزمون از قابلیت اعتماد کافی برخوردار است. ادموندسون و همکاران (۲۰۰۶) به نقل از نایبی‌فرد، (۱۳۸۲) نیز ضریب همسانی درونی $\alpha = 0.90$ را برای آزمون حرمت خود کوپراسمیت گزارش کرده‌اند. پورشافعی (۱۳۷۰) قابلیت اعتماد این آزمون را به روش بازآزمایی محاسبه و ضریب قابلیت اعتماد $\alpha = 0.77$ را برای آن به دست آورده است. ثابت (۱۳۷۵) درستی هم‌گرایی مثبت بین آزمون کوپراسمیت و آزمون حرمت خود آیسنک را را محاسبه و ضریب درستی هم‌گرایی $\alpha = 0.80$ را به دست آورده است که نشان می‌دهند که آزمون از درستی کافی برخوردار است. پرسش‌نامه یادشده مشتمل بر پنج موضوع است که عبارت‌اند از انجام تکالیف آموزشی، روابط اجتماعی، خانواده، خود و آینده و دارای چهار خرده مقیاس است، که در جول زیر آمده است:

خرده مقیاس‌ها	سؤالات هر خرده مقیاس‌ها	خود کوپراسمیت
حرمت خود کلی	۱، ۲، ۸، ۹، ۱۰، ۳۱، ۲۱، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۰، ۴۲، ۳۶، ۳۱، ۲۹، ۲۴، ۲۱	۵۰، ۵۱
حرمت خود اجتماعی (همسالان)	۴۵، ۴۴، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۲، ۳۰، ۲۵، ۲۳، ۲۲، ۱۸، ۱۱، ۴۳	۵۲، ۵۳
حرمت خود خانوادگی (والدین)	۵۴، ۴۷، ۴۰، ۳۳، ۲۶، ۱۹، ۱۲، ۵	۴۶
حرمت خود تحصیلی (آموزشی)	۵۶، ۴۹، ۴۳، ۳۵، ۲۸، ۱۴، ۷	

مقیاس سنجش پیشرفت تحصیلی: به منظور سنجش پیشرفت

². Herz & Gullone

¹. self-esteem inventory (SEI)

فرضیه چهارم پژوهش: «بین نهایی خواهی مثبت و منفی با انگیزش تحصیلی بیرونی دانش آموزان رابطه وجود دارد». به جدول ۱۰ نگاه کنید:

جدول ۱۰. همبستگی رتبه‌ای بین نهایی خواهی مثبت و منفی با انگیزش تحصیلی بیرونی دانش آموزان		
متغیرها	مقدار همبستگی	سطح معناداری
نهایی خواهی مثبت با انگیزش تحصیلی بیرونی	-۰/۹۶	۰/۰۱
نهایی خواهی منفی با انگیزش تحصیلی بیرونی	-۰/۹۸	۰/۰۱

همان گونه که از جدول ۱۰ مشخص است بین نهایی خواهی مثبت با انگیزش تحصیلی بیرونی دانش آموزان رابطه منفی و معنادار ($P<0/05$) و لیکن بین نهایی خواهی منفی و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی و معنادار ($P<0/05$) وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته نخست پژوهش: مشخص شد که بین نهایی خواهی مثبت با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنادار، اما بین نهایی خواهی منفی و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. این یافته مطابق با یافته پژوهش روح‌افزا و همکاران (۲۰۱۰) است که نشان می‌دهند نهایی خواهی مثبت و منفی به ترتیب پیش‌بینی کننده مثبت و معنادار پیشرفت تحصیلی پایین و بالا است. همچنین هم‌سو است با نتیجه پژوهش رم (۲۰۰۵) که نشان می‌دهد بین نهایی خواهی مثبت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین به نوعی هم‌راستا است با نتیجه بررسی پیش‌قدم و آخوندپور (۲۰۱۱) است که مشخص می‌کنند بین نهایی خواهی نابهنجار (منفی) و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. در همین راستا نتایج تحقیق بخشی سورجانی (۱۳۸۸) و خسروپور و نیکویی (۱۳۹۳) نیز نشان می‌دهد که نهایی خواهی مثبت با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنادار دارد. نیز، کلوسون و بوتی‌لی‌یر (۲۰۱۷) معلوم می‌کنند که نهایی خواهی مثبت با مشغولیت تحصیلی رابطه مثبت و معنادار دارد.

در توجیه یافته فوق باید گفت نهایی خواهی مثبت شامل مؤلفه‌ها و خصوصیات مثبتی چون: "هدف‌مندی"، "نظم و سازمان‌دهی"، و "تلاش برای عالی بودن" است. این مؤلفه‌ها سبب می‌شوند افراد

جدول ۷. همبستگی رتبه‌ای بین نهایی خواهی مثبت و منفی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

متغیرها	مقدار همبستگی	سطح معناداری	دانش آموزان
نهایی خواهی مثبت با پیشرفت تحصیلی	۰/۹۲	۰/۰۱	نهایی خواهی مثبت و منفی با پیشرفت تحصیلی
نهایی خواهی منفی با پیشرفت تحصیلی	-۰/۹۸	۰/۰۱	نهایی خواهی منفی با پیشرفت تحصیلی

همان گونه که از جدول ۷ مشخص است بین نهایی خواهی مثبت با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنادار ($P<0/05$) و لیکن بین نهایی خواهی منفی و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی و معنادار ($P<0/05$) وجود دارد.

فرضیه دوم پژوهش: «بین نهایی خواهی مثبت و منفی با حرمت خود دانش آموزان رابطه وجود دارد». به جدول ۸ نگاه کنید:

جدول ۸. همبستگی رتبه‌ای بین نهایی خواهی مثبت و منفی با حرمت خود دانش آموزان

متغیرها	مقدار همبستگی	سطح معناداری	دانش آموزان
نهایی خواهی مثبت با حرمت خود	۰/۷۴	۰/۰۱	نهایی خواهی مثبت با حرمت خود
نهایی خواهی منفی با حرمت خود	-۰/۷۹	۰/۰۱	نهایی خواهی منفی با حرمت خود

همان گونه که از جدول ۸ مشخص است بین نهایی خواهی مثبت با حرمت خود دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار ($P<0/05$) و لیکن بین نهایی خواهی منفی و حرمت خود دانش آموزان رابطه منفی و معنادار ($P<0/05$) وجود دارد.

فرضیه سوم پژوهش: «بین نهایی خواهی مثبت و منفی با انگیزش تحصیلی درونی دانش آموزان رابطه وجود دارد». به جدول ۹ نگاه کنید:

جدول ۹. همبستگی رتبه‌ای بین نهایی خواهی مثبت و منفی با انگیزش تحصیلی درونی دانش آموزان

متغیرها	مقدار همبستگی	سطح معناداری	دانش آموزان
نهایی خواهی مثبت با انگیزش تحصیلی درونی	۰/۹۸	۰/۰۱	نهایی خواهی مثبت با انگیزش تحصیلی درونی
نهایی خواهی منفی با انگیزش تحصیلی درونی	-۰/۹۳	۰/۰۱	نهایی خواهی منفی با انگیزش تحصیلی درونی

همان گونه که از جدول ۹ مشخص است بین نهایی خواهی مثبت با انگیزش تحصیلی درونی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار ($P<0/05$) و لیکن بین نهایی خواهی منفی و انگیزش تحصیلی درونی رابطه منفی و معنادار ($P<0/05$) وجود دارد.

چیست؟ علاوه بر این، میزان هماهنگی و نزدیکی خود مطلوب و خودِ واقعی آنها چگونه است؟ (مک کللتند^۱، ۱۹۹۱). از سوی دیگر نهایی خواهی عبارت است از تمایل پایدار فرد به وضع معیارهای کامل و دست‌نیافتنی و تلاش برای تحقق آنها که خود با ارزشیابی‌های انتقادی از عملکرد شخصی همراه است (فراست، مارتین، لاهارت و روزنبليت^۲، ۱۹۹۰).

با این وجود هاماچک^۳ (۱۹۷۸) با تمايز بین نهایی خواهی بهنجار و نابهنجار متعقد است که فرد با کمال‌گرایی بهنجار از تلاش و رقابت برای برتری و کمال لذت می‌برد و در عین حال محدودیت‌های شخصی را به‌رسمیت می‌شناسد، اما فرد کمال‌گرای نابهنجار (منفی)، به دلیل انتظارات غیر واقع‌بینانه هرگز از عملکرد خود خشنود نخواهد شد و از منظر خودش هرگز کاری را خوب انجام نمی‌دهد که بتواند از آن احساس لذت کند. این افراد ناشکیبا و بی‌نهایت خود-انتقادگر هستند.

در نهایی خواهی بهنجار اشخاص به کارهای سخت روی آورده و با هدف موفقیت، برانگیخته شده و ضمن تأکید بر معیارهای سطح بالای عملکردی، می‌توانند واقعیت‌های بیرونی را درک کرده و محدودیت‌ها را بپذیرند. ولی کمال‌گرایان نابهنجار با ترس از شکست برانگیخته شده و در نتیجه در خصوص دستیابی به اهداف سطح بالا و غیر واقع‌بینانه دائم‌نگران هستند (ایگان، پیک، دایک و ریز^۴، ۲۰۰۷).

بنابراین، افراد با نهایی خواهی منفی به دلیل احساس ناکامی در رسیدن به اهداف شخصی و اجتماعی رفتارهای حرمت خود را از دست و احساس عدم کفايت می‌کنند. بر عکس افراد با نهایی خواهی مثبت چون دید واقع‌بینانه‌تری نسبت به توانایی‌ها و اهداف پیشرفت دارند، کمتر دچار نقص در حرمت خود می‌شوند. همین سبب می‌شود که رابطه بین نهایی خواهی مثبت با حرمت خود مثبت باشد و نهایی خواهی منفی با حرمت خود همبستگی منفی داشته باشد.

یافته سوم پژوهش: معلوم شد که بین نهایی خواهی مثبت و منفی با انگیزش درونی دانش‌آموزان به ترتیب رابطه مثبت و منفی معنادار وجود دارد. این یافته مطابق است با نتیجه تحقیق شیخ‌اسماعیلی و کریمی (۱۳۹۴) که ادعا می‌کنند بین نهایی خواهی مثبت و منفی با

دارای نهایی خواهی مثبت برای موفقیت در زمینه‌های مختلف و من جمله در حوزه تحصیلی هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی و تلاش وافر کنند و انرژی روانی خود را بر روی موفقیت تحصیلی تمرکز نمایند. بنابراین، وجود رابطه معنادار و مثبت بین نهایی خواهی مثبت و پیشرفت تحصیلی بالا، قابل پیش‌بینی است. از سوی دیگر، افراد دارای نهایی خواهی منفی دارای خصوصیاتی چون "تلقی منفی از خود"، "احساس فشار از سوی والدین برای موفقیت" و "در نظر گرفت استاندارد عالی برای دیگران" هستند که همه این خصوصیات سبب می‌شوند تا فرد به جای تمرکز بر موفقیت و برنامه‌ریزی درست برای رسیدن به آن، به رقابت منفی گرایش پیدا کرده و احساس فشار و اضطراب کنند. همین ویژگی‌های نیز سبب می‌شوند تا از موفقیت درست و کافی باز بمانند. بنابراین، وجود نهایی خواهی منفی می‌تواند رابطه مثبت با پیشرفت تحصیلی پایین داشته باشد.

یافته دوم پژوهش: مشخص شد بین نهایی خواهی مثبت با حرمت خود دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار و لیکن بین نهایی خواهی منفی و حرمت خود دانش‌آموزان رابطه منفی و معنادار وجود دارد. این یافته مطابق با یافته مددی و همکاران (۲۰۱۱) است که نشان می‌دهند بین حرمت خود و نهایی خواهی مثبت در بازیکنان شطرنج رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین هم‌سو است با نتیجه تحقیق حج لو و همکاران (۱۳۹۲) که در یک مطالعه آزمایشی مشخص می‌کنند که ارائه یک مداخله آزمایشی به نام "شبکه انگیزه‌های چندگانه" سبب افزایش بیشتر در حرمت خود افراد با نهایی خواهی مثبت در مقایسه با افراد دارای نهایی خواهی منفی می‌شود. همچنین نتیجه این پژوهش هم‌راستا با نتیجه تحقیق باقرزاده (۱۳۹۴) است که نشان می‌دهد بین نهایی خواهی مثبت در والدین (مؤلفه خویشن-مداری) با حرمت خود در فرزندان آن‌ها رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

حرمت خود از مهمترین جنبه‌های شخصیت و تعیین‌کننده ویژگی‌های رفتاری و شکوفایی انسان است که رضایت فرد از خود و احساس ارزشمندی‌بودن را شامل می‌شود (خسروپور و نیکویی، ۱۳۹۳). منظور این است که افراد درباره خود چگونه فکر می‌کنند، چه قدر خود را دوست دارند و از عملکردشان راضی هستند و به خصوص احساس آنان از نظر اجتماعی و تحصیلی درباره خودشان

³. Hamacheck

⁴. Egan, Piek, Dyck, & Rees

1. McClelland

2. Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate

دروني، منفي و معکوس است. اما افراد داراي نهایي خواهی منفي چون برای کسب موفقیت و چیرگی بر اهداف تحصیلی بر نگاه به بیرون و تلقی دیگران از تلاش های شان تمرکز می کنند، داراي انگیزشی بیرونی هستند. بنابراین رابطه میان نهایي خواهی منفي با انگیزش بیرونی، مثبت است.

محدودیت های پژوهش

- محدود شدن جامعه تحت بررسی به دانش آموزان پایه ششم شهر فامینی.
- محدود شدن شیوه گردآوری داده ها به پرسشنامه
- محدود شدن مطالعه به یک بررسی مقطعی در یک نیم سال تحصیلی

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

نتیجه تحقیق نشان داد که بین نهایي خواهی مثبت با حرمت خود دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار و لیکن بین نهایي خواهی منفي و حرمت خود دانش آموزان رابطه منفي و معنادار وجود دارد. بنابراین پیشنهاد می شود به منظور بالابردن حرمت خود دانش آموزان بر جنبه های مثبت نهایي خواهی تأکید شود و در کلاس ها به دانش آموزان درباره اثرات منفي نهایي خواهی نابهنجار (منفي) آموزش های لازم داده شود.

همچنین معلوم شد که بین نهایي خواهی مثبت با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار و لیکن بین نهایي خواهی منفي با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه منفي و معنادار وجود دارد. از این روی، پیشنهاد می شود، به منظور افزایش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان به ایشان نحوه تمرکز بر جنبه های مثبت نهایي خواهی آموزش داده شود.

معلوم شد که بین نهایي خواهی مثبت و منفي به ترتیب با انگیزش تحصیلی دروني رابطه مستقيم و معکوس وجود دارد. همچنین معلوم شد که بین نهایي خواهی مثبت و منفي با انگیزش تحصیلی بیرونی به ترتیب رابطه معکوس و مستقيم وجود دارد. بنابراین، پیشنهاد می شود کلاس هایي برای دانش آموزان جهت آشنايی با نحوه تمرکز بر جنبه های نهایي خواهی مثبت (بهنجار) برگزار گردد.

پیشنهاد می شود به والدين و معلمان مدارس ابتدائي درباره جنبه های مثبت و منفي نهایي خواهی آموزش هایي داده شود.

انگیزش تحصیلی دروني دانش آموزان به ترتیب رابطه مثبت و منفي معنادار وجود دارد. همچنین به نوعی هم سو با نتیجه تحقیق رم (۲۰۰۵) که نشان می دهد بین نهایي خواهی مثبت با انگیزش پیشرفت افراد رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

انگیزش دروني، گرایشي فطری پرداختن به تمایلات و به کاربردن توانایي ها در انجام کارها، جستجوی چالش های بهينه و تسلط يافتن بر آنها است (دسي و ريان^۱، ۱۹۸۵). انگیزش دروني به طور خود انگیخته از نيازهای روان شناختي، کنجکاوی و تلاش های فطری برای تحول حاصل می شود (ريو، ۲۰۰۵؛ ترجمه سيد محمدی، ۱۳۹۳). افراد داراي نهایي خواهی مثبت بر اساس برنامه ها و هدف هایي که خود برای خود تنظيم می کنند، بر انگیخته می شوند، بنابراین انگیزش آنها برای کسب موفقیت در همه زمینه ها و من جمله در تحصیل، انگیزشی است درونی و خود- انگیختار. به همین دليل، ارتباط میان نهایي خواهی مثبت با انگیزش تحصیلی دروني دانش آموزان مثبت و معنادار است. اما، انگیزش بیرونی به جای آن که از ميل فطری و درونی به کسب موفقیت سرچشمه بگيرد، بیش از مشوق ها و پیامدهای محیطی سرچشمه می گيرد (ريو، ۲۰۰۵؛ ترجمه سيد محمدی، ۱۳۹۳). افراد داراي نهایي خواهی منفي به جای تمرکز بر موفقیت، بيشتر بر ادراک و تلقی دیگران و من جمله والدين از موفقیت یا شکست شان تمرکز می کنند، بنابراین بدیهی است که رابطه میان انگیزش دروني با نهایي خواهی مثبت، معکوس باشد.

یافه چهارم پژوهش: مشخص شد که بین نهایي خواهی مثبت و منفي با انگیزش بیرونی دانش آموزان به ترتیب رابطه منفي و مثبت معنادار وجود دارد. اين یافته هم سو با نتیجه تحقیق شیخ اسماعيلي و کریمي (۱۳۹۴) است که مشخص می کنند بین نهایي خواهی مثبت و منفي با انگیزش تحصیلی بیرونی دانش آموزان به ترتیب رابطه منفي و مثبت معنادار وجود دارد.

همان گونه که قلاً گفته شد، افراد داراي نهایي خواهی مثبت داراي خصوصياتي چون "هدف مندي"، "تلاش برای عالي بودن" و "نظم و سازمان دهی" هستند و سعي می کنند که در رویاروبي با اهداف تحصیلی، بر تلاش شخصي و بازخورد مثبت به توانايي های خود تکيه کنند. بنابراین، انگیزش آنها باید انگیزشی خود- جوش و درونی باشد. بر همین اساس، رابطه میان نهایي خواهی مثبت با انگیزش

اقتصادی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان". پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد واحد بجنورد، ۱۹، صص. ۳۷-۶۱.
بورشافعی، ا. (۱۳۷۰). "بررسی رابطه عزّت نفس با پیشرفت تحصیلی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

ثابت، م. (۱۳۷۵). "بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و نرم‌یابی تست عزّت نفس کوپراسمیت در مناطق نوزده گانه تهران". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

جمشیدی، بهنام؛ حسین چاری، مسعود؛ حقیقت، شهربانو؛ رزمی، محمد رضا (۱۳۸۸). "اعتباریابی مقیاس جدید کمال گرایی". مجله علوم رفتاری، ۳ (۱)، صص. ۴۳-۳۵.

حج لو، نادر؛ صبحی قراملکی، ناصر؛ و محمدی، عیسی (۱۳۹۲). تأثیر کمال گرایی بر روی تجربه غرور و عزّت نفس. مجله علوم رفتاری، ۷ (۲). صص. ۱۰۸-۱۰۱.

خسروپور، فرشید؛ نیکوبی، مژگان (۱۳۹۳). "رابطه بین کمال گرایی، انگیزه پیشرفت و عزّت نفس با عملکرد تحصیلی دانشجویان رشته پرستاری". گام‌های توسعه در آموزش پژوهشکی، مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پژوهشکی، ۱۱ (۴). صص. ۵۴۲-۵۴۹.

ربعی‌نژاد، محمد رضا؛ کجباور، محمد باقر؛ مظاہری، محمد مهدی؛ طالبی، هوشنگ؛ و عابدی، احمد (۱۳۹۵). "تدوین مدل آموزشی برای عملکرد تحصیلی مبتنی بر هوش چندگانه با واسطه گری خودپنداره و عزّت نفس: یک الگوی ساختاری". دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۷ (۱). صص. ۱۵-۴.

ریو، جان، مارشال (۱۳۹۳). انگیزش و هیجان. (ترجمه یحیی سید محمدی). تهران: نشر ویرایش. (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۲۰۰۵).

شهربازی، مهدی؛ و وزینی، طاهر (۱۳۹۲). "بررسی سلامت روانی و میزان عزّت نفس دانشجویان سال اول و آخر آموزشگاه نظامی". مجله طب نظامی، ۱۵ (۳). صص. ۱۱۰-۱۰۳.

شیخ‌اسمعیلی، پرستو؛ کریمی، گلناز (۱۳۹۴). "رابطه کمال گرایی با انگیزش تحصیلی در دانش آموزان دختر مدارس خاص". در همایش بین‌المللی روان‌شناسی و فرهنگ زندگی، برگرفته از پایگاه اینترنتی: https://www.civilica.com/Paper-ICPCL01-ICPCL01_314.html.

عبدی‌بنی، یاسمن (۱۳۹۵). رابطه خودمهارگری، اعتیاد به فن‌آوری‌ها و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان عادی و کم توجه/ فزون کنش. مجله علوم روان‌شناسی، ۱۵ (۵۷). صص. ۹۷-۷۹.

پیشنهاد موضوع‌های پژوهشی

- پیشنهاد می‌شود همین بررسی در جامعه‌های وسیع‌تر و گسترده‌تر نیز به اجرا در آید.
- پیشنهاد می‌شود به بررسی رابطه میان نهایی خواهی (مثبت و منفی) با دیگر متغیرهای روان‌شنختی (همچون: خودکارآمدی‌پذاری و خوپنداشت) پرداخته شود.
- پیشنهاد می‌شود در یک مطالعه آزمایشی به بررسی نقش آموزش ویژگی‌های مثبت و منفی نهایی خواهی بر روی انگیزش درونی و بیرونی دانش آموزان پرداخته شود.
- پیشنهاد می‌شود رابطه میان نهایی خواهی و الدین با نهایی خواهی دانش آموزان مورد بررسی قرار بگیرد.

منابع

اسلمی، نگین؛ خیر، محمد؛ هاشمی، لادن (۱۳۹۲). "ارتباط بین کمال گرایی و اضطراب اجتماعی با توجه به نقش واسطه‌ای عزّت نفس در میان دانش آموزان پایه سوم دبیرستان‌های شهر شیراز". فصلنامه آموزش و ارزش‌سنجی، ۶ (۲۲). صص. ۱۰۵-۱۲۱.

اکبری‌شایه، یحیی؛ مهرابی‌زاده هنرمند، مهناز، زارعزادگان، بهمن؛ احمدیان، علی؛ عیدی‌بایگی، مجید (۱۳۹۱). "مقایسه عزّت نفس، کمال گرایی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان نوجوان مصروف و غیر مصروف شهر اهواز". فصلنامه کودکان استثنایی، ۱۲ (۳). صص. ۴۲-۳۵.

اماکنی، رزیتا (۱۳۹۴). "شادکامی در دوران سالمندی: نقش عزّت نفس". روان‌شناسی پیری، ۲ (۱). صص. ۸۰-۷۳.

آرمین، میریم؛ سهرابی، نادره؛ کاظمی، سلطان‌علی (۱۳۹۰). "رابطه ابعاد کمال گرایی والدین با عزّت نفس و خودکارآمدی فرزندان". فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شنختی، ۲ (۲). صص. ۲۸-۱۵.

باقرزاده، فریبا (۱۳۹۴). "بررسی رابطه بین کمال گرایی والدین با عزّت نفس، جرأت ورزی و خودکارآمدی فرزندان در دانش آموزان دختر و پسر دبیرستانی شهر اصفهان. خمینی شهر". پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر، دانشکده علوم انسانی.

بحرانی، محمود (۱۳۸۸). بررسی روایی و پایایی مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر. مطالعات روان‌شنختی، ۵ (۱). صص. ۷۲-۵۱.

بخشی‌شور جانی، لیلا (۱۳۸۸). "بررسی رابطه کمال گرایی با افسردگی و عملکرد تحصیلی و رابطه دو متغیر اخیر با وضعیت اجتماعی

- children: Individual differences and developmental change", In W. A. Collins, *Minnesota Symposium on child psychology, 14* (Pp.213-225).Hill Sdale, NJ: Erlbaum.
- Harter S, (1981). "A new self -report scale of intrinsic versus extrinsic orientation in classroom: Motivational and informational components". *Developmental Psychology, 17* (3). Pp. 300-312.
- Herz, L. & Gullone, E. (1999). "The relationship between self-esteem and parenting style: A cross-cultural comparison of Australian and Vietnamese Australian adolescents". *Journal of Cross-Cultural Psychology, 30* (6). Pp. 742-761.
- Hewitt, P.L.; & Flett, G.L. (1990). "The multinational perfectionism scale: development and validation". *Canadian psychology, 30*: 339.
- Hill RW, Huelsman TJ, Furr RM, Kibler J, Vicente BB, Kennedy C. (2004). "A new measure of perfectionism: The Perfectionism Inventory". *Journal of Personal Assessments, 82* (1). Pp. 80-91.
- Koura, Aly, A.; & Al-Hebaishi, Safaa. M. (2014). "The Relationship between Multiple Intelligences, Self-efficacy and Academic Achievement of Saudi Gifted and Regular Intermediate Students". *Educational Research International, 3* (1), Pp. 48-70.
- Krejcie, R. V.; and Morgan, D. W. (1970). "Determining sample size for research activities". *Educational and Psychological Measurement, 30*, pp. 602-690.
- Lapper, Mark, R.; Corpus, J. H; & Iyengar, Sh. S. (2005). "Intrinsic and extrinsic motivation in the classroom: Age differences and academic correlates". *Journal of Educational Psychology, 97* (2). Pp. 184-196.
- Maddahi, Mohammad Ebrahim; Khalatbari, Javad; Samadzadeh, Mona; Keikhayfarzaneh, Mohammad Mojtaba (2011). "Self-esteem and Perfectionism in the Chess Players". *International Journal of Scientific & Engineering Research, 2* (12). Pp. 1-2.
- McClelland, D.C. (1991). *The Achieving Society*. New York: Princeton.
- Pishghadam, Reza & Akhondpoor, Fahimeh (2011). "Learner Perfectionism and its Role in Foreign Language Learning Success, Academic Achievement, and Learner Anxiety". *Journal of Language Teaching and Research, 2* (2). Pp. 432-440.
- Ram, Alison (2005). "The Relationship of Positive and Negative Perfectionism to Academic Achievement, Achievement Motivation, and Well-Being in Tertiary Students". A thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree Master of Arts in Psychology in the University of Canterbury.
- Reeve, Johan, Marshall (2005). *Motivation and Emotion*. Tehran: Virayesh Publication. (Persian).
- Roohafza, Hamidreza; Afshar, Hamid; Sadeghi, Masoumeh; Soleymani, Bahram; Saadaty, Alireza; Matinpour, Mohammad; Asadollahi, Ghorbanali (2010). "Relationship between Perfectionism and Academic Achievement, Depression and Anxiety".
- میرشکاری، زینب؛ سعادتمد، زهره (۱۳۹۴). "بررسی رابطه بین کمالگرایی با خودکارآمدی و عزت نفس دانشآموزان مدارس ابتدایی شهر آباده طشك نیریز". در اولین کنفرانس علمی پژوهشی راهکارهای توسعه و ترویج آموزش علوم در ایران. بهمن ماه. نایی فرد، ب. (۱۳۸۲). "هنگاریابی پرسشنامه عزت نفس کوپراسمیت و بررسی برآذش آن با الگوی راش". پایاننامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. نصری، صادق؛ تیموری، سیدروح الله؛ حمیدی مجلج، مریم (۱۳۹۲). "مدل یابی روابط عوامل خانوادگی مؤثر بر انگیزش تحصیلی دانشآموزان دوره متوسطه شهر تهران". فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی، ۱ (۳)، صص. ۴۹-۳۹.
- نعمت‌طاووسی، محترم (۱۳۹۶). نقش میانجی گرای انگیزش تحصیلی در رابطه بین خودارزنه‌سازی و کیفیت زندگی. *مجله علوم روان‌شناسی*, ۱۶ (۶۱) ف/ صص. ۱۰۴-۸۵.
- نویدی، احمد (۱۳۸۲). "بررسی سهم مشترک و اختصاصی متغیرهای عملکرد تحصیلی قبلی، خودپنداره تحصیلی و هوش عمومی در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشآموزان". فصلنامه تعلیم و تربیت، ۷۶، صص. ۱۲۹-۹۷.
- یوسف‌زاده، محمدرضا؛ یعقوبی، ابوالقاسم؛ و رشیدی، معصومه (۱۳۹۱). "تأثیر آموزش مهارت‌های فراشناختی بر خودکارآمدی دانشآموزان دختر دوره متوسطه". *مجله روان‌شناسی مدرسه*, ۱ (۳)، صص. ۱۳۳-۱۱۸.
- Clarke, N. (2010). "Emotional intelligence and learning in teams". *Journal of Workplace Learning, Volume 22*. Issue. 3.
- Closson , Leanna M.; & Boutilier, Rory R. (2017). "Perfectionism, academic engagement, and procrastination among undergraduates: The moderating role of honors student status". *Learning and Individual Differences, Volume 57*, Pp. 157-162.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: W. H. Freeman & Co.
- Dsci, E.L.; & Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Egan, S.; Piek, J.P.; Dyck, M.J. & Rees, C.S. (2007). "The role of dichotomous thinking in perfectionism". *Behavior Research and Therapy, 45*. Pp. 1831-1822.
- Frost, R.O.; Marten, P.; Lahart, C.; & Rosenblate, R. (1990). "The Dimensions of Perfectionism". *Cognitive Therapy and Research, 14*. Pp. 444-468.
- Hamachek, D. E. (1978). "Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism". *Journal of Human Behaviors, 15*. Pp. 27-33.
- Harter S, (1980). "A model of mastery motivation in

Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences (IJPBS), 4 (2). Pp. 31-36.

Trumpeter, N.; Watson, R. J.; & O'Leary, B. J. (2006).

"Factors within multidimensional perfectionism scales: Complexity of relationships with self-esteem, narcissism, self-control and self-criticism".

Personality and Individual Differences, 41. Pp. 849-

860.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرستال جامع علوم انسانی